

Tjänsteskrivelse

Handläggare
Per Asbrink
Utredare
Utveckling och stöd
Välfärd Gävle
Tfn 026-17 73 42
per.asbrink@gavle.se

Socialnämnden

Svar – Motion utred införande av allvarssamtal

Bakgrund

Socialnämnden i Gävle har yttrat sig i rubricerat ärende. En motion har inkommit från William Elofsson, kommunalråd i opposition (M) om att utreda införandet av allvarssamtal inom socialtjänsten.

Utredning/Yttrande

Inom Stockholmstad har man sedan 2018 börjat tillämpa metoden allvarssamtal, i ett samarbete mellan socialtjänst och polis. Allvarssamtal innebär att alla barn som misstänks för att första gången ha begått ett brott ska erbjudas samtal med polis och socialtjänst. Samtalet skall handla om konsekvenserna kring brott, risk- och skyddsfaktorer för fortsatt brottslighet. Allvarssamtal är en del av förhandsbedömningen¹ och ska bedrivas inom 48 timmar från att det anmälan har kommit socialtjänsten till kännedom att brottet har begåtts. Syftet med allvarssamtalet är att visa på konsekvenserna av handlingen och stödja den unge och vårdnadshavarna samt vid behov erbjuda insats. Enligt modellen ska allvarssamtal bedrivas av socialtjänsten och polis i samverkan.

Ungdomar och brott²

Att någon gång mellan 14 och 17 års ålder bli misstänkt för att ha begått ett brott är vanligt både hos pojkar och flickor. Socialtjänstens uppdrag är att identifiera de barn som behöver stöd för att motverka fortsatt brottslighet.

Inom forskningen brukar man dela upp brottsutvecklingen för barn och unga utifrån två kategorier:

- *Early starters*. Barn som i tidig ålder (före tretton års ålder) börjar att begå brott och där det föreligger risk för en kriminell karriär upp till vuxen ålder. Det som kännetecknar gruppen är; bristande uppväxtförhållanden med brister i föräldratillsyn och engagemang, beteendeproblem i tidig ålder, låg motivation och svag prestation i skolan, kamrater som begår brott och egna psykologiska problem (ångest, stress). Ju fler riskfaktorer desto större risk för fortsatt brottslighet. Early starters är överrepresenterad hos de barn och unga som placeras i familjehem och hvb och i vuxen ålder inom kriminalvården.

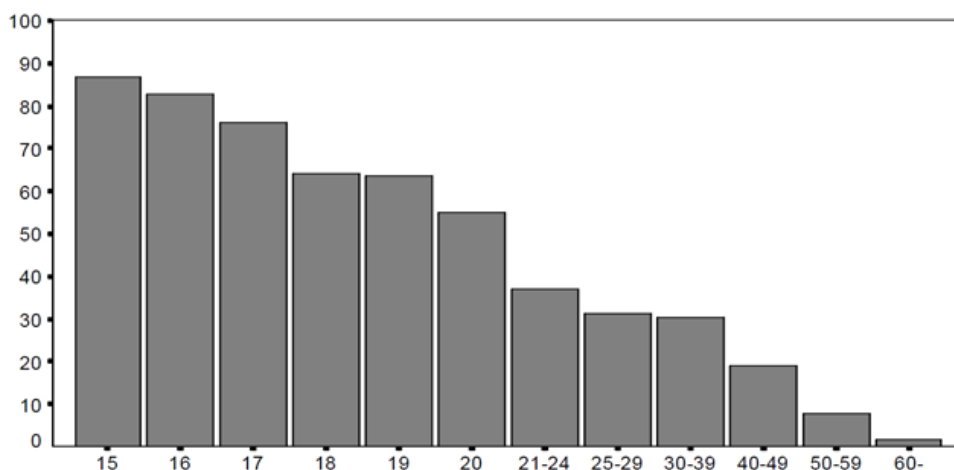
¹ En förhandsbedömning innebär att socialtjänsten på kort tid ska ta ställning till att inleda en social utredning eller inte inleda utredning.

² Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2009). Orsaker till brott bland unga – en kunskapsinventering.

-Late starters. En grupp som begår brott mellan 15–17 år för att sedan sluta. Gruppen belastas inte i lika hög grad av de riskfaktorer som finns i gruppen early starters. Det som karakteriserar gruppen late starters är en tonårsbegränsad kriminalitet där man under en kort period begår brott av lindrig karaktär för att sedan sluta och leva ett välanpassat liv som vuxen.

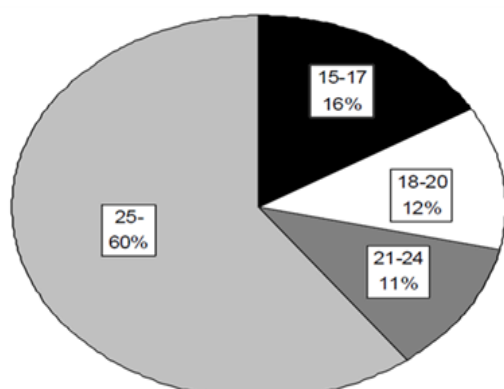
Diagram 1 åskådliggör utvecklingen av brott i respektive åldersgrupp. Det är välkänt att ungdomar anses vara den mest brottsaktiva gruppen i samhälle. Vi ser i diagram 1 att de yngsta åldersgrupperna enligt kriminalstatistiken uppvisar flest brott per capita (diagram 1).³

Diagram 1. Brott per 1000 innevånare i respektive åldersgrupp.

Efter tonåren avtar brottsligheten tydligt vilket antyder att för den stora majoriteten av ungdomar kan brottslig aktivitet ses som en övergående fas (diagram 1).

Diagram 2. Antal utförda brott i olika åldersgrupper.

Ungdomars överrepresentation inte är detsamma som att de flesta brott begås av ungdomar. Förhållandet är snarare det omvända, de allra flesta brotten begås av vuxna gärningsmän (diagram 2) (3).

³ Estrada, F. (1999). Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Avhandling. Kriminologiska institutionen Stockholms universitet.

De klart vanligaste brotten bland barn och unga är lindriga stöldbrott och skadegörelse. Allvarligare brottslighet som biltillgrepp, rån och misshandel är betydligt ovanligare (3).

Insatser att motverka risken för en fortsatt kriminell utveckling bland barn och unga (2)

Samhällets insatser mot brottslighet bland barn och unga bör enligt forskningen inriktas mot den grupp av barn och unga som besitter riskfaktorer för fortsatt brottslighet (se early starters).

För metoder i form av samtal med barn som har begått brott vars syfte är att förändra ett oönskat beteende och motverka risken för fortsatt kriminalitet, liknande allvarssamtal, föreligger inget forskningsstöd.

De metoder där det föreligger forskningsstöd för barn som befinner sig i riskzonen för fortsatt kriminalitet är s.k. familjebaserade insatser. Insatser som riktar in sig på att främja familjesammanhållning och engagemang, till exempel genom att ge föräldrarna utbildning i problemlösning och konflikthantering (2).

I familjer där barnet redan kommit relativt långt i att utveckla ett kriminellt beteende rekommenderas i första hand mer omfattande familjebaserade insatser, som inte bara inriktas på att utbilda eller träna föräldrarna utan kompletteras med detaljerade handlingsplaner som löpande följs upp under insatsen. Bland de metoder som har använts i familjer av den här typen kan nämnas Funktionell familjeterapi (FFT) och Multisystemisk terapi (MST) (2).

Ju tidigare som socialtjänsten kan komma in med insatser desto bättre. Forskningen lyfter vikten av tidiga familjebaserade insatser för barn i förskoleåldern i familjer med psykosocial problematik. Eller mycket tidiga insatser inom mödra- och barnhälsovården för sårbara familjer, för att främja en god omvårdnad av barnet och förebygga framtida beteendeproblem (2).

Utvärdering av allvarssamtal inom Stockholms stad⁴

I en utvärdering inom Stockholms stad om allvarssamtal framgår:

- Vid en genomgång av det aktuella forskningsläget; "Det finns inte något vetenskapligt stöd för att allvarssamtalen är brottsförebyggande" (Brottsförebyggande rådet). "Det finns inga dokumenterade effekter på brottslighet för allvarssamtal. Man kan inte räkna med att insatsen kommer att ha någon större effekt på ungdomars brottslighet som fristående insats." (Malmö universitet).
- Samtalen har varit svåra att få till och att chefer inom socialtjänsten varnar för att mer prioriterade ärenden nu måste bortprioriteras till förmån för allvarssamtalen.
- Att polisen ofta inte kan vara med på uppbokade allvarssamtal pga. resursbrist. Genomgående är det socialtjänsten, som enda myndighet, som leder i samtalen.

⁴ Jill Fialdini Yenidogan, Utvecklingsledare BOU, Hägersten-Liljeholmens sdf

Slutsats

Forskningen är tydlig med att metoden allvarssamtal med barn inte har någon effekt för att motverka risken för fortsatt brottslighet hos den unge. För att motverka en kriminell utveckling hos ett barn krävs mer omfattande familjebaserade insatser.

Utvärdering av allvarssamtal inom Stockholm stad visar att:

- Det finns inget vetenskapligt stöd för metoden allvarssamtal
- Samtalen har varit svåra att få till och chefer inom socialtjänsten varnar för att mer prioriterade ärenden nu måste bortprioriteras till förmån för allvarssamtalen.
- Polisen är inte aktivt delaktig i arbetet pga. resursbrist.

Socialtjänsten har en långsiktig inriktning mot en evidensbaserad socialtjänst. Vilket innebär att barn och familjer som behöver socialtjänstens insatser ska erbjudas hjälp som bygger på bästa tillgängliga kunskap. Metoder som inte har utvärderats enligt de vetenskapliga principerna ska således heller inte implementeras inom socialtjänstens verksamheter. Utvärderingen från Stockholm stad visar vidare att det föreligger risk för en bortträngningseffekt av mer prioriterade ärenden till förmån för allvarssamtal.

Mot bakgrund av ovanstående argument anser socialnämnden att det inte föreligger skäl att utreda införande av allvarssamtal.

Magnus Höjjer
Sektorchef
Välfärd Gävle